

gyűjtő: PINTER PÁLME

gyűjtés ideje: 1981.

TART.: KAPOLY KALENDÁRIS BOKÁSAI, HÍDELDVEI

31 lap

FÖLDRAZSI MUTATÓ: KAPOLY

STAMP MUTATÓ: XIX, B

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

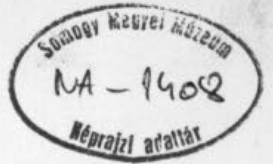

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRORRÁS

ÁTVEVETVE AZ EÖTS. LTK. 4434-es TETELE TÓL

4434

K A P O L Y K A L E N D Á R I S S Z O K Á S A I

H I E - D E L M E I .

P I N T É R P Á L N É D O L G O Z A T A .

T I H A N Y .

1981- É V I N É P R A J Z I P Á L Y Á Z A T .

KAPOLYI VISSZAEMLEKEZÉSEK.

Siófok, Kaposvári vasutvonal szakasz közt van a kapolyi Vasutállomás. A fölszabadulás előtt, ettől északra 1-km távolságra volt a faluvége. Mámár nemcsak az Állomásig épült be, hanem az állomástól délre, a régen " Szöllőhegynek" nevezett rész is, egészen az U,n: " Nágocsi utig" .

A falunak két utcája van, ezek Észak és Déli fekvésűek. A két utca közötti konyhakerteket bővizű Patak választja el. Melynek helyenként 4-5, méter mély medre van.

A falu két utcáját három átjáróköz köti össze . Az " Alsóköz" . A falu közepén a " Templomköz" , és a falu Északi részén a "Felsőköz". Ezt a régiek tájszólása szerint " FŐSŐKÖZNEK" mondták. Mind három átjáróközben, 5-6 méter széles bolthajtásos téglahíd van a patak fölött. Ez biztosítja az átjárást és nagy záporok idején a víz elfolyását, Azért van szükség a mély mederre, mert a falu Nyugati és Keleti részén elég meredek hegy terül el. Hirtelen hó olvadáskor, záporok esetén, nagy tömeg víz tódul a patak medrében. Sok esetben még ki is öntött belőle a víz . A két hegyoldal között olyan erős "Visszhang" van, hogy ehhez képest a hirneves tihanyi "Visszhang" elenyésző .

A harmincas évekig a falu lakosságának 60% , református, 40%-a róm. katolikus volt . Egy jelentéktelen mennyiségű " Ádventista " is volt. Ezeket " Szombatistáknak" is nevezték, mivel Ők a Szombatot ünneplik, pihenőnapnak.

Kapoly lakóinak 20%-a nincstelen szegény részesaratásból élő család volt. Egyrésze a helyi módos gazdáknál kapott Tizedes aratást, harmados kukoricát, krumplit.

A másik része pedig a " Pusztakapolyi" papi Urodalomnál kereste a kenyerét, hasonló feltételek mellett . A rész terményt a munkaadó szállította a lakáshoz, de ennek ellenértékeként, a széna kaszállást , gyűjtését, díjtalanul kellett végezni az aratócsaládnak. Sőt, a gabona betakarodásában is ingyen segélt az arató, csak ebédet adott neki a gazda .

A fölszabadulás, végképp eltörölte ezt a zsarolást !

KAPOLY FEJLŐDÉSE ÉS ÉLETVISZONYA JAVULÁSA.

A fölszabadulás után jobbra fordult a Kapolyi nincstelen zsellér családok sorsa. Minden család földet kapott a ~~szék~~ Puštakapolyi volt papi birtokból, így saját gazdája lett a földnek.

Néhány évig boldogan dolgoztak, de a Rákosi rendszer akkora beszolgáltatást vetett ki rájuk, amit nembirtak teljesíteni. Ezért 1950-ben ezekből alakult meg az első Termelő Szövetkezet. Majd a második megalakulás, 1959-ben történt, akkor már az egész falu parasztsága is beált a TSz-be. 1963. március-2-án, a Somogyeggyesi TSZ. is egyesült a kapolyi TSz-el, mely a "Haladás" nevet kapta. Ekkor az összterülete, 3850. kh. lett.

A TSz-nek 2- mellékes Üzemága van. Egy kötélfonó üzeme és egy Nájlonzacső készítő üzeme. Ezek az üzemek, a TSZ. összes nőtagjának ad munkát egész éven átt. Mind a két üzemág igen jövődelmező, így a TSZ- családoknak az életszínvonalának javulását nagymértékben emelli.

A kertészet és a baromfi telep, ugyszintén az állattenyésztés korszerű alkalmazása is növelte a TSZ- tagságának életviszonyát. Szinte gombamódra nőttek ujj házsorok egymásután. Versenyezve egymással, hogy melyiké lessz a szebb .

1960- ban, mindenféle rendezvénynek megfelelő "Kulturház" épült, melynek fölavatásán, Kádár János elvtárs is jelen volt. Mivel a gyermekéveit itt töltötte kapolyon, így sok emléke fűződik ehhez a faluhoz .

1969- ben, a közeli, volt Grófi "Csabapuszta" Tartálykészítő Üzemé építése után, ott is sok kapolyi ember jutott jókeréthez.

1975- ben , nagyon szép ujj Tanácsházat építettek . Az ujj ovodát pedig 1978. májusában adták átt a rendeltetésének. Ezzel is könnyebbitve a fiatal asszonyok sorsán, s elősegítve a keresőképességük növekedését .

Napjainkban már több autó van kapolyon, mint a Fölszabadulás előtti időkben ahány kerékpár volt .

Aki nem röstell dolgozni, az nem cserélne, a régi Grófokkal !

./.

A KAPOLYI NÉP NYELVE HUMORA.

Annyi bizonyos hogy a kapolyi embereknek ugyancsak csipős nyelve van. Nem árulnak " Zsákbamacskát " amit elgondolnak , azt ki is mondják. " Ami a szivemen, az a szmonn is " mondgyák.

50-60 - éve, két zsidó család élt kapolyon. Az egyik : Reknicz ne~~ü~~, annak vegyeskereskedése volt. Az volt a szokása: bármilyen piszkos volt a keze, nem mosta meg, hanem a nadrágja két oldalába türülte . Szinte ragadt a pizsoktul a nadrág-ja .

Azóta a n~~á~~gyon hizelgő, ragaszkodó emberre azt mondgyák :
" Ragad, mint a Reknicz nadrág-gya!" .

A másik zsidónak Fiser Miska volt a neve. Ennek kocsmája és Füszeres boltja volt. Neki az volt a szokása: hogy a cipőjének csak az elejét bokszolta ki , a hátsó felén a sár is rajta volt. Ha valaki figyelmeztette hogy hátul piszkos maradt a cipője: azt felelte : " Hátul ugyse láccik !" Ez a mondás is fönn maradt kapolyon. De egyéb is maradt erről a ~~Reknicz~~ Fiser zsidóról . Tartott egy Sári nevű csinos szógálót, akit a vendégei kedvteléseikre bocsátott némi fizetségért. Az "L" alaku háza sarkában volt egy szoba , erre a célra. Ha jófizető vendége akadt, elkiáltotta:
" Happ Sári sarokra ! Kapd a P..ád marokra !" Ezt is szájról, szájrara hagyják az utókornak.

De a vérmes Fiser, szeretett más ember ágyában, mégis ^{feküdni} gyakran eret vágatott magán. De ettől mentette meg egy fölszarvazott férj. Erről irt valaki névtelenül, egy trágár verset. Ime a vers :

- Éjfél után óra :1- Fiser Miska nyomni megy!
Éjfél után óra: 2- ~~FiserxMiska~~ készen áll a palavessző.
Éjfél után óra: 3- Fiser Miska fönn az ágyon.
Éjfél után óra: 4- Fiser Miska , likhoz ért!
Éjfél Után óra: 5- Fiser Miska , nagyot lök .
Éjfél után óra: 6- Fiser, pucéron szalad .
Éjfél után óra: 7- Fiser ,feje csupa vér .
Ki más tiktyát monyássza, megzápul a tojása !

IGY KEZDTEM A NÉPRAJZGYŰJTÉST.

Még gyermekkorom idején, nagyon szerettem halgatni az idős emberek meséit, dalait. Ha csak tehettem mindig az öregszülemnél voltam, Ő nagyon sok érdekeset tudott mesélni. Nagyon sok nótára Ő tanított meg, pedig mikor meghalt, én csak 7-éves voltam.

Csaknem ötven évig lappangott bennem ez a sok régiség, mitsem sejtve hogy ez valamit ér .

1967-ben, egy kerékpárbaleset miatt, 9-napig feküdtem kórházban agyrázkódással. Ez a baleset csodát tett velem! Már a kórházi ágyon jöttek olyan gondolataim, amik addig nemvoltak.

Rohamosan jöttek elő a régi emlékeim és valami ellenálhatatlan erő kényszerített, hogy irjam le őket.

Először a szülőfalum emlékeit, szokásait, hiedelmeit irtam le . Egyszer ahogy irtam, a tihanyi póstamester jött hozzánk és kérdezte:

- Mit ir Pintér néni ?...Nemakartam megmondani néki, féltem hogy megtudják a faluban és kiszólnak érte ./Ami beis teljesült./ Mikor megmutattam neki, beleolvasott azt kérdezte:

- Hová készitti ezt Pintér néni? Tudja-e, hogy ez egy kincs !?...

-Nem készittem sehová, csak leirom mert eszembe jutottak, hogy el ne felejtsem őket, feleltem. Akkor Ő mondta: hogy mutassam meg a helyi Muzeum Igazgatónak, Dr.Uzsoki Andrásnak. Szótfogadtam,el vittem megmutattam neki . Ottfogta elovasásra , kétnap mulva mentem el érte. Azt mondta a Dr, ur: Külön irjam le a Somogyiakat és külön a Veszprém megyei szokásokat. Mert én ekkor már a tihanyban hallottakat is kezdtem leírni.

Megadta a Veszprémi Muzeum címét, azt mondta: pénzt is nyerhetek vele, mert igen értékes az irásom. Így az Ő biztatására , elküldtem az első irásomat a Veszprémi Muzeumba. Csakugyan igaza volt, nyertem vele !

Nagyon megörültem neki, Ott hallottam először Néprajz gyűjtésről. Ez szárnyat adott a további gyűjtéshez és nagyobb figyelemmel láttam hozzá a gyűjtéshez. Nem kevés gunyt, megvetést kellett elszivelnem egyesektől. De én mindent félre téve folytattam és 1973-ban már Kaposvárra is küldtem pályázatot. Azóta is évente küldöm mindkét helyre a pályázatokat, kissebb, nagyobb eredményekkel.

Így vált hasznossá az én gyermekkori kedvtelésem, ezért telik örömm, ebben a szép és értékes munkában. Tudom: hogy sok értéket mentettem meg ezzel az utókor számára .

KAPOLY KALENDÁRIS SZOKÁSAI HIEDELMEI- A TÉLI ÉVNEGYEDBEN.

A téli évnegyed szokásait András nap irányítja, mivelhogy advent első vasárnapja mindig András naptyát követő vasárnapra esik. Karácsony elsőnapja ezután a 25- dik napon van. Ezáltal hol előbb, hol későbbi napra esik karácsony.

Ezt Őseink is a szeretet ünnepének nevezték. E napon mindenki örömet akart szerezni családjának. De az előtte lévő Gonoszüző "Luca" nap hatalma karácsony estig tart. Mikor a rossz szellemek mindenféle alakban jelentkeztek. Tüzeskerék, tűzcsóvában, feketemacska képében, stb. Ezeknek a fönmaradt mondása napjainkig forgandó.

Ha valakire megharagszunk, ma is azt mondjuk: -" Hogyha boszorkányok lovagoljanak a hátadon! "... A téli évnegyed szokásai, hiedelmei, sorrendben így következnek egymásután :

1/. November.30 . András napja : A néphit szerint az András napi malacokat megeszi a kosz ./ De időjós is András. " Ha András fagyos, karácsony tatyakos !" / A férhőmenő lányok is András naptul várták a jövődöbelijük megjóslását. Akim megbütülte András naptyát, az megámoggya hogy kilesz az ura ./ De az is megámoggya, aki vizájára fordított férfigatyát teszaqfejealá ezen az éjjelen. Énis megbütültem az András naptyát, meg is ámottam hogy kilett az uram./

Adatközlő: Poór Ferencné, 61-éves.

2/. Dec. 4. Borbála nap: Ez szeretőjós és időjós is. Ha Borbála naptya hideg, ujjan lesz Sándor nap is ./ A lusta, máshasznát leső asszony aki nemtart ganarat a tojóluggyának, Borbála reggel nyirfaág söprüvel zavargya ki az udvarából a tojóluggyát, ezt mondogattya háromszor: " Röpülly ludam messzire, Szerezz zсібát vagy Tizet!"... Az ilyen asszonymak több zсібálya lett, mend aki ganarat tartott./-A férhőmenő lányok Borbála reggelin 3-4 vékony ágat vágtak le a Sárgaborocfárul, mindegyikre egy cédulát kötöttek, melyre egy-egy lánynevet irtak. Egy bögre vízbe , a kályha vállára tették. Amelyik vessző kivirágzott karácsony reggelre, az a lány férhőment azon a télen./ A.k: Pusztai Gáborné, 72-éves.

3/. Dec. 6-. Miklós naptyának régen csak időjós jelentősége vót.

A gyerekek számára csak a Horthy rendszer után lett jelentősége. Aról nevezték el " Mikolásnak" , azóta ajándékozzák meg a gyereket ezen a napon./ -Az én gyerekkoromban nem is hallottunk Mikulásrul./ Hanem azt megfügyeetem: ha Miklóskor füt a szél, akkor a következő nyáron rengeteg esső esett, a széna mind a réten rohott./ Minden mezei féreg e-pusztut a sok essőtül./ A.k: Papp Gábor, 83-é./

4/. Dec.13. Luca nap : Ezt követő tizenkét nap időjárása, a jövő év hónapjainak az időjárását jelzi.

Ezt időjós ,szerelemjósna és egyéb babonás hiedelemként tartják számon az idős emberek../ A lányok Luca reggel 13- cédulára különböző legény neveket írtak , az ágyukfejében a lepődőalá tették egy papir zacskóban. Minden reggel egyet kivett a zacskóbul kumott szemmel , látatlanul a tűzbe dobta. Amellik cédula karácsonyra maradt, olyan nevű ura lett a lánynak./ -A tikokra is nagyhatása vót a Luca naptjának. Amellik asszony ezen napon varrt, az bevarrta a tikok v....át egész évben rossz tojók lettek./ Aki aztakarta hogy korán kotlója legyen, ott az asszony egésznap az ágyvégibe gubbassztva nyögött /.

A szegény sorsu gyerekek Luca reggel mentek a házakho "kotyúnyi". Bottal a kezükben bezörgettek az ablakon, megkérdezték: " Szabad-e kotyulni?"... Ha bemehettek, a szobaközepin a " Lucabotra" gügyúva monták el a : " Kitty- kotty, kitty-kotty" kezdetű verset. Ezért néhány krajcárt kaptak, de a "Lucabotot" ott köllött hanyi, mer a háziasszony reggel avval piszkáta meg a tikokat az óban, hogy jó tojók legyenek a jövőévben./ /Akotyuló verset nem közlöm most, mert azt már magnón is elküldtem az előző években/ A,k:Vörös Gézáné,88-é .

5/. Dec.21 . Tamás naptya: Ez a róm. katolikusok hite szerint, a baromfik "Védőszentye" . Ezen a reggelen , a Szentuttbárka virág - gyából zsurmultak a baromfik ennyivalójába. Attul e- kerüte őket a baromfi korela./

Dec.24. Ádám Éva naptya: Ehhez többféle hiedelem fűződik . Időjós, szerelemjós, és haláljós is :- Ezen a napon az asszonyok meg sütötték az Ujjévig tartó kenyeret, mert aki "Kétkarácsony" között kenyeret sütött, ott valaki meghalt azon a télen./ Ezután sütötték a karácsonyi kalácsot és a vacsorára való "Uritököt" . Aki karácsony este sütt tököt evett, az egész évbe egészséges vót !/ A nagylányok az éfélimisérül hazaérve, egy cső kukoricát vittek be, azt reggel lezsurmáták utánna megóvasták. Ha páros vót a kukoricaszem, akkor azon a télen annak is lett párgya !/ A.k. Krukk Béla.69 -éves.

6/. Gyermekkoromban nagyszokás volt nálunk a karácsonyesti "Kolompolás". Nagunkba akasztottuk a ruhából készült szatyrot, kezünkben csengőt vagy kolompot rázva jártuk végig a falu uccáját ezt kiabálva: " Diót, diót, dudogót !"... /Aa aszalt gyümölcsöt dudogónak mondtuk/. A módos asszonyok szakajtókosárban hozták ki a diót,s aszalékot és az utcára burították. Mi gyerekek egymást taszigálva markulásztuk a hóbul a diót, aszalékot . A kapolyi néphit szerint, bő gyümölcsstermést várhatott aki ezen estén gyümölcsöt szórt ki a kolompuló gyerekeknek./ A pásztoroknál is szokás volt a karácsonyesti kolompolás, kürtüllés, ostordorrogatás. A kanász kürtút, a tehénpásztor kolompolt és karikásostorral durrogatott.

A régi pásztorok nem érdekből, alamizsnáért csinálták ezt, mint az utóbbiak, hanem az Őskori pásztorokhoz hiven, a megszületett Jézus tiszteletére. Alkonyattól éjfélig, félóránként kimentek a házuk előtti térre, hiven teljesítették a régi szép szokást.

A katolikus gyerekek is éjfélimiséig járták a házakat, beszéltek az ablakon: -" Szabad-e köszönteni a kis Jézust!?!... Ha bemehettek, elénekülték a: " Pásztorok, pásztorok örvendezve!" kezdetű éneket, pénz kaptak érte, majd Boldog karácsonyi ünnepeket kívánva tovább mentek/; A.k: Pintérné, Balogh Lidia.69-é.

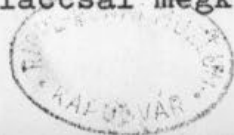
7/. Dec.25 : Karácsony napja : A nagylányoknak szerelemjósoló, de időjósoló nap is . A karácsonyi időjárás nemcsak Katalinnak kapcsolatos, hanem husvéthoz is . A kapolyi néphit szerint: "Fekete karácsony, fehér husvétot" jelent ./ A szénatermés is a kkarácsony éjjeli időjárástul függ. -Ha karácsony éjjel szép csillagos az ég, a lábasjóságnak főkopik az álla a jövő évben./ De ha a havat horgya a szél, annyi széna terem hogy az állatok is azon feküsznek az istállóban !./ - A lányok ezen napon is szeretnék meg tunnyi, férhómennek-e a farsang alatt ? A karácsonyi levesben főtt órgyacsontokat a tornácban sorbarakták, mindeniket egy-egy lánynak szánták jelképkül. Odahíták a kutyát, ameliket elsőben elvitt, az a lány ment elősször férhó. / De tilalma is van karácsonynak: Mosott ruhának nemszabad karácsonykor szárítottókötélen marannyi, mer akkor dögvész pusztította el a jószágokat./ -Ha karácsonykor északi szél fuj, sok asszony hal meg a jövőévben. / Ha déli szél fuj, akkor az emberekül hal meg több./ A karácsonyasztal zsurmáját és a szemetet, Ujjévig az ágyalat köll tartanyi, ujév reggel a fáktövibe köll öntenyi, hogy sokat teremgyenek !/ A.k: özv.Valter Jánosné. 80-é .

8/. Dec.26. István napja: Igy mőngják kapolyon az István napi jóslást: "- Ha az István fénylik, a hombár megtellik!"... Vagyis jótermés várható, ha szép idővan./

Dec.27 . János naptya : Régen " Aprószentek" naptjának is nevezték. Igy emlékszik erre az idős Faragó János bácsi : - Fűzfavesszőből korbácsot fonytunk , korán reggel mentünk a lányosházakhó korbácsunyi. A régi néphit szerint, amelyik lányt megkorbácsultak "Aprószentek" naptján, az ^{ne}lett kelevényes, beteges . Elkaptuk az egyik kezit, aztán korbácsullás közben taktusra ment az ütés a mondókával. Ezt montuk taktusra :

- " Ap-ró-szen-tek nap-tyán, ug-rán-csi légy kis-lány !
Ke-rül-jön-el a kel-lés,jó-ked-vü és vi-dám légy!"

Amellik lányt kicsit jobban megkorbácsutuk, az azt monta: - Egyen meg a fészkesfene Aprószentek naptján! Akit enyhén korbácsutuk meg, az megköszönte, sőt: borral, karácsonyi kaláccsal megkinált.

Este pedig mentünk a " Horhói" pincesorra János napot tartanyi. Vittük a finom friss peccenyét, arra csuszott igazán a bor! Nótá-
tul hangzott a pincesor, egyik pincéből a másikba mentünk. Másnap
reggelig tartott a Jánosnap dárídó !/ A.k: Faragó János, 86-é.

9/. Dec.30: Dávid nap : Ezt kapolyon halált jósló napnak nevezik.
Aki Dávid naptján beteg, arra má körösztöt vetnek. Arrul ugy
vélekednek az emberek hogy még azon a télen meghal. Ez a mondás
járgya: - " Ennek a nótáját is , hamarosan e-hegedüli a Szent Dávid!"
Mivelhogy a néphit szerint a"Hódvilágban a Szent Dávid hegedül"/.

Dec. 31-én: Szilveszter naptya: az Ó-év naptya is : Ezt feleke-
zet különbség nélkül, félünnepnek tartották, mivel csak az esti órák-
ban mentek templomba. Ekkor bucsuztak el az Ó-évtől, azért ezt a szer-
tartást: " Ó-év temetésinek" neveztük. Ilyenkor ismertették a pa-
pok, az évi házassági, születési, halálozási statisztikát.

Szilveszter nagyon jeles jóslója a jövőévben történőknek. A lá -
nyok lázas izgalommal készítették a pártjósló:"Szilveszterigombócot".
Igy akarták megtunni: hogy milesz a jövőévbéljük neve ./

Az idősebb asszonyok a haláltjelző " Tollaspogácsát" sütötték. Az
embereket jelző pogácsákra ludtollat szurtak, Ameliken elégett
a toll, az meghalt a jövő évben. / De a Szilveszter éji csillagok-
bul is jósultak a kapolgatok. Aki aznap este csillagot lát lefut-
nyi az égről, az hamarosan meghal./ A.k: Borsós Istvánné, 77-é.

10/. Időjós is Szilveszter: Rövid tél és dus termés várható, ha a
csillagok nagyon fényesek Szilveszter éjjel./ De ez sok halált
jelent a jövő évben./ Ha burhós idő van, akkor sok bor terem, ha
napos idő van, kevés bor kerül a hordókba a jövőévben!/. A.k: Tar
Józsefné. 80-é.

JANUÁR.

11/. Január.1 : Ujév napja: Ennek is sokféle hiedelme van . Ujév
reggel az első látogató, a szaporulattal kapcsolatos . Ha férfi az
első látogató, akkor himnemű szaporulat lesz, emberben, állatban./
Nő vendéget senki sem szivesen fogad ujév reggel, mert az sze -
rencsétlenséget hoz a házhoz./. Időjós is Ujév napja: Ujévi napos
idő, száraz augusztust ígér./ " Ha vörösbe kell a nap, sok embert
sirba takar!" mondja a szólásmondás./ Aki Ujév naptján betegen fek-
szik, arra azt mondgyák:- " Ez se éri meg a Hugót!"/ápr.1-ét./

A szegénysorsu gyerekek Ujév reggelin mentek Ujévet köszönteni .
" Életünkbl megint lejárt egy esztendő", stb, kezdetű vers. / Majd
mellékletben közlöm a verset./ Elsőnek csak fiukat engedtek be
köszönteni, mer az szerencsét vitt a házba./ Lányok csak ezekután
mehettek köszönteni./ A.k: Antal Jánosné. 90 - éves.

12/. Január. 6. Viszkereszt napja: Kapolyon ezt is időjósna tartják. A néphit szerint: " Ha Vizkereszt vizet ereszt , a tél soká kinem ereszt!" / Ha Ezen a napon esik, akkor esős lesz a nyár. Bőven terem krumpli, kukorica./ Régen ezen az estén tartották a katolikus Rózsafüzérek házában a "Kánai mennyegzőt" /.

A KÁNAI MENNYEGZŐ.

Igy beszélt róla a 86-éves ,Paska Györgyné, előénekes Rózsafüzér: Itt ebbe az e-ső szobába tartottuk a "Kánai mennyegzőt" 1920-ig . A rózsafüzérek csalágyai összegyűttek, az asszonyok fánkot, kálacsot hoztak, a férfijak meg bort . Külön vót asztal terítve a férfijaknak és a fehérnépeknek is . Mindenik asztal közepin egy fészület ált, 2- szál gyertya égett mellette.

Először imátkoztunk az éllőkér, s a meghóttakér. Azután el énekütük a Kánai mennyegző énekít. Mikor azt befejeztük, csak az után átunk neki az asztalokon lévő, összehordott étel, ital lakmározásának. Este 11-óráig tartott mulatozás, vót ujjan potyaleső ember, aki ugy berugott hogy ugy vitték haza. Utánna Istenhírével mindenki hazatért nyugovóra. /A verset mellékelve közlöm/ A.k: Paska Györgyné, 86-é .

13/. Jan. 20. Fábían naptya: Ekkor kezdenek éledezni a fák. Ez má a " Télutó " közeledésit jelenti /.

Jan. 21. Ágnes napja: Vőlegényt jósló nap: Amellik lány ezen a napon páros számú vadludat lát röpülnyi, az férhő mén a farsangba./

Jan. 21. Vincze . Ez terményjósló napnak tartják: - Ezen a napon amekkora jégcsapok lógnak az "Isztergyén" ,/ház ereszén/. Akkora cső kukoricák teremnek abba az évben./ A bortermelők is örülnek ha napos idő van Vinccekor , mer a régi néphit azt tartja : " Hogyha fényes Vince naptya. Hordó üres nem maradhat !" ... / De ha köd van e- napon , akkor a szöllőt nagy baj éri a nyáron. Kapolyi megfigyelés szerint : " Hogyha Vince ködös, a szöllőlevél vörös"

A.k: Miszlai Sándor. 81-é.

14/. Jan. 25. Pál forduló naptya: Ez a nap nagyonbefolyásolja a tavaszi hónapok időjárását. Ha a Pálforduló előtt 40- nappal hideg idő van, akkor utánna 40- napig enyhe idő gyün./ Ekkor van a télnek a fele./ Enyhe januárt, hideg febr.márc. és április követei./ Igy tartja a néphit: " Januári meleg esső, okoz néked szükesztendőt"!/ De ha szép napos hideg idő van és száraz mádegy, akkor jótermés lesz/. Ha Pálforduló ködös, akkor esős lesz a tavasz./ De az ember egészségére ártalmas a Pálfordulói köd. A kapolyiak néphite szerint : " Ha Pál fordul köddel, ember elvész döggel!" /A.k: Biró Gáborné. 87-é .

FEBRUÁR. TÉLUTÓ .

- 15/. Pálforduló után a "Télutó" következik. Első jeles naptya : Február. 2-án . Gyertyaszentüllő : Ehhő a naphó nagyonsok hiedelem füződik. Csapó Imréné szerint. Ezen az ünnepen szentültettyük az egész évre szükséges gyertyákat, amivel nagyon sok bajt el lehet üznyi !: - Égiháboru idejin meg-gyujtok egy "Szentüttgyertyát" , e- mondok mellette egy "Rózsafüzért" . Mire e-végzem az imátkozást, e- térül a zivatar is ! / De betegséget üző is a "Szentüttgyertya" . Nagybeteg vót az anyósom, má beszényi se tudott. E mentem a Plébános urhó , e-hitam hogy aggya fő neki az " Utósókenyettet!" . A szertartás alatt Szentüttgyertyát tettünk a kezibe és utánna má jobban lett. Még élt 2-évig utánna/; A.k: Csapó Imréné.76-é.
- 16/. Vágola Jenő bácsi ezeket mondta Gyertyaszentelőrről: Időjós is ez a nap. Ha zimankós, zord idő van, arrul ez a régi monda járgya: " Most aggya ki végső erejit a tél!" / Közeleg a tél vége . De ha napos idő van, akkor amennyire besüt a nap a lakásba, József nap, annyira befúj a hóvihar./ A medve is megijed az árnyékátul, ha előgyün a Barlang-gyábul és megláttya az árnyékát. akkor még visszamegy a barlangba , a másik ódalára fekszik és még 40- napig aluszik utánna/. A jószágtartó gazdák is ehhő a naphó mérték a jószágok etetésit,/ Ha napos idő vót, azt jelentette : hogy későn lesz tavasz és ujj takarmány./ Szükebbre vették a széna adagot, buzaszómát ráztak közéje, azt etettek a jószágokkal. Ezért jobbszerették ha ezen a napon a havat hordta amszél, mintha a napsütött./ A.k: Vágola Jenő, 80-é.
- 17/. Febr.3. Balázs naptya: Régen a róm.kat. gyerekeknek a torokszentüllő naptya vót. A plébános ur, a gyerekek toroka alá, körösztbe tett 2-szál égő gyertyát és megszentüte , hogy a Torokgyik kerüllye el őket. /Mégis sok gyereket e-vitt a Torokgyik!/. Balázs nap, időjós is : A néphit szerint:-" Balázs nap ha napos, Benedek lessz fagyos !"/ Amellik szöllősgazdák Balázs naptján a szőlő 4- sarkára leverték 1-1-ujj szöllőkarót, annak a szőlő termésit nembántották a madarak és a darazsak. A Balázsnapi szőlőlőkarók e - riasztották őket./
- Febr. 6. Dorottya : Ez is időjós nap. Ha ezen a napon havazik, akkor még sok hóesés lesz !/. KAPOIYON így szól erői a népi monda: " Ha Dorottya havazik, e-nem óvad tavaszig! "/ Dorottyáru, a gyerekeknek is van egy pajzán mondókájuk: "Dorottya, s...Ma a szádra szorittya !" / A.k: Fodor Józsefné, 79- éves.
- 18/. Febr. 14. Bálint naptya: Ez a " Verebek naptya " . Ekkor kezdenek csiripünyi a verebek. Evvel jelzik a Tavasz közeledésit./
- Febr. 19. Zsuzsánna nap : Ez mindig jóval biztat. -Még az öreg szülémtül így hallottam: hogy bármilyen hideg tél van, de Zsu -

zsáanna naptján óvannyi kezd , mert a Zsuzsánna ullyan meleget pisál, hogy attul elővad a hó !/. A.k : Szalai Józsefné, 62- é.

19/. Febr. 22. Gerzson naptya : Ezt is időjósoként tartják számon . Ez is József nappal van kapcsolatban. Ha Gerzson nap hideg, József naptya meleg! /. A tréfás kedvű kapolyiak így mondják :

" Ha a Gerzson melegedik, akkor József gebedezik ! " / .

Febr.24. Mátyás nap: Ezt a néphit szerint " Jégtörő Mátyás" -nak mondják. Ez a víz tiszteletével kapcsolatos. A víz erőt, egészséget biztosít mindennek . A víz éltetni az embert, állatot, növényzetet, demég a gépeknek is szükségük van vízre. De ahogy éltetni tud , épüget tud rombolni, ölni is ! Országszerte ismert az a mondás hogy: " Mátyás ha jeget talál a vizeken, széttöri. De ha nem talál , akkor csinyál!" / " Mátyás ugrást" is emleget a régi monda . Mivel minden negyedik év " Szökő év" , amikor Mátyást 25- én tartják. Ezt mondják: " Mátyás ugrásnak" ./ Egy másik monda szerint ,Mátyás a pacsirták védelmezője. A monda szerint : Egyszer szörnyű hideg tél vót, a nagy hóban étlen dideregtek a pacsirták. Élelem keresés közben sok elpusztult a szörnyű hidegben. Meglátta ezt Mátyás és megsajnáta őket. Bekötötte a ködmönnye ujját és abba rakta a didergő pacsirtákat és ott melengette őket a nevenaptjáig . Mivel akkor szép napos idő vót, kibontotta ködmönnye ujjait és kiröpitette belüle a pacsirtákat . Azóta van eza mondás hogy: " Mátyás madarász" /

A.k: Valter Jánosné . 79-é.

20/. Édesanyámtól mindig azt hallottam, hogy a káposzta magot Mátyás napján köll elvetni, mert azt nem eszi meg a bóha. Bármekkora hó volt is, elszórta a havat és elvetette a káposzta magot, ha bármilyen kevés földet tudott is rákapálni ./ A.k: Píntérné: Balogh

Lidia.69- é.

./.

FARSANGI SZOKÁSOK.

21/. Farsang volt a házasságkötések zömének az ideje. Vig lakodalmak vidám hangulatai tették széppé a zord téli napokat. Az unalmas hosszú téli esték után, a pislákulló olajmécsesek halványfénye mellett nehezen vártuk a fénylő kikelet érkezését . Ezért vig mulatcsággal és egyéb tréfás szokásokkal köszöntek el fiatalgyaink a Farsangtul, " Hushagyókedden" , mely a " Tavaszvárás" ünnepe is vót .

Régiszokás vót a " Tuskihuzatás" még az én lányságom idején is . Evvel bosszantották a legények a pártába maradt lányokat . A bálban tánc közbe is e-kiátották a legények: -" Hej hushagyó, hushagyó, engemet ithunhagyó !".../ A hushagyókedd a tikokra is hatással van: Ha éjjel sok csillag ragyog az égen, akkor sokat tojnak a tikok abban

az évben./ De ha aztá fánkot a tikokkal etetik meg, amelliket elősször kisütnek, attul is sokat tojnak a tikok/;A.k:Gulyás Józsefné. 71- éves.

22/. Farsanghoz tartoznak a terményekre vonatkozó megfigyelések is. Ha ezen a napon szép napos idő van, az bő aratást és termékeny esztendő^t jelent/. De ha zuzmora esik, akkor jégesők lesznek nyáron/. Ha ezen a napon vetik el a mákot, akkor nemlessz kukacos a mák/. A pásztorok is Hushagyókor mentek összeirnya a kijáró állatokat . Mivel a régi pásztorok irnya, óvasnyi nemtuttak, uccarész szerint sorba, annyi rovást vágott bicskájával a furkósbottyá nyelére, ahány álat kijárt a háztul. Ezt " Rovásnak" nevezték. Annyi tojás járt a pásztornak, ahány álatot fölgyelüt a " Furkósbottyára " . Igy maratt fönn kapolyon az összeírás helyett a " Rovás" szó .
./.

A.k: Poth Géza. 73 - éves.

MÁRCIUS.

23/. A márciusi időj^{és}és nagyon sok adattal szolgál az egész évi termésre. A régi bölcs mondás szerint : " Márciusnak fele tavasz , fele Tél! Ha makroncás: végig dér !"/ Pedig, márciusban ha zsákba viszik is átt a mezőn a havat, akkor is ártalmas !/ Márciusi köd ha leszáll, jótermés várható, de ha fölszáll, az Pünkösdi deret hoz./ A kapolyi idős gazdák szerint : " A böjteleji szároz napok, a terménynek hasznos nagyon !"/ Tavaszkor porba, Ősszel sárba jó vetnyi. Mert a tavaszi sok esső, sok gazt nevel !/ A márciusi jeles napok sorrendben eképp jósolnak:

Márc.9. Franciska naptján esett hóban szoktuk megmosnyi a képünket, mer attú e - müt a szeplő meg a buborcsék/. A néphit szerint: " Amillyen Franciska naptya, ullyan az egész hónaptya !"/.
A.k : Pálfi Józsefné. 84-é .

24/. Márc.10. A 40- Vértanu napja : Ha ezen a napon szép enyhe idő van, jó bortermésre lehet számítani./

Márc.12 . Gergely napja: - Ezt , havat szelelőnek is nevezik , mert ezen a napon rendszerint szeles idő szokott lennyi és a hó is szokott szálkóznyni . " Gergő rázza a szakállát" , mondgyák az emberek ilyenkor /. De az a mondás is közismert hogy: " Gergő napi szél, Szentgyörgy napig áll!" Pedig ekkor már mindenki a szép enyhe időre vár /. A mákterméshez is köze van Gergőnek. Aki Gergő naptján veti el a mákot, az nem lesz kukacos /. Az a hiedelem is járgya kapolyon hogy : " Aki cseréptábul, szótlanul veti a mákot ezen a napon.Ott nagy gubája nyóli a máknak/.

Márc. 18-19-21. Sándor-József- Benedek : Ezt tartják a hivatalos tavasz kezdetének . Ha ezeken a napokon szép idő van, ez a mondás

járgya: " Sándor.József. Benedek, Meghozták a meleget!"/ De ha ezekenn a napokon rosszidő van, akkor így csufittyák őket : Szar Sándor, Fos Józsi .Rongy Benedek! Gyuri az ember! " Remélve hogy György naptján má jóidő lessz!/. A háziasszonyok ezeken a napokon szokták e-vetnyi a Paprika, paradicsom magot, hogy " Fagyosszen-tek" után, kilehessen ütetni a palántákat./ A dughajmát is Benedek naptján köll e-dugaszunyi, mer akkor nagyra nyóll a hajma /.
A.k: Krukk Béla. 69- éves.

25/.Márc. 25. Gyümölcsoltó Boldogasszony naptya: E- nap időjárása nagyon befolyásulja a szőlő és gyümölcs termést. A néphit szerint:
 " Ha derüs a Gyümölcsóttó, megtellnek a boroshordók!"/ Ezen a héten beóttott szőlők, gyümölcsfák jótermők lesznek!/. De ha esik ezen a napon, akkor a"Boldogasszony könnye, lemossa a gyümöcsstermést" /
 ./.
A.k. Mizerák Sándor. 86-éves.

Jegyzet: A TELI ÉVNEGYED ADATKÖZLŐIRŐL.

1-	Poór Ferencné	62- éves.	Kapoly.	Rákóczi u.	62.sz.
2-	Pusztai Gáborné,	72- é.	"	Rákóczi u.	48.
3-	Papp Gábor.	83- é.	"	Szöllőhegy.	13.
4-	Vörös Gézáné.	88- é.	"	Rákóczi u. 54.	
5-	Krukk Béla.	69- é.	"	Rákóczi u.	53.
6-	Pintérné.BaloghLidia.	69-é.	Tihany.	Kapolyi szül :-----	
7-	Valter Jánosné.	69 - é.	Kapoly.	Szöllőhegy.	1.
8-	Faragó János.	86- é.	"	Rákóczi u.	21.
9-	Borsós Istvánné.	77- é.	"	Petőfi u.	3.
10 -	Tar Józsefné.	80- é.	"	Petőfi u.	28.
11-	Antal Jánosné.	90- é.	"	Rákóczi u.	51.
12-	Paska Györgyné.	86- é.	"	Rákóczi u.	43.
13-	Miszlai Sándor.	81- é.	"	Rákóczi u.	61.
14-	Biró Gáborné.	87- é.	"	Rákóczi u.	38.
15-	Csapó Imréné.	76- é.	"	Rákóczi u.	75.
16-	Vágola Jenő.	80- é.	"	Rákóczi u.	70.
17-	Fodor Józsefné.	79- é.	"	Rákóczi u.	60.
18-	Szalai Józsefné.	62- é.	"	Rákóczi u.	46.
19-	Valter Jánosné.	79- é.	"	Szöllőhegy.	1.
20-	Pintérné,Balog Lidia.	69-é.	Tihany.	Kapolyi szül: -----	
21-	Gulyás Józsefné.	71- é.	Kapoly.	Rákóczi u,	52.
22-	Poth Géza .	73- é.	"	Petőfi u.	20.
23-	Pálfi Józsefné.	84- é.	"	Petőfi u.	21.
24-	Krukk Béla.	69- é.	"	Rákóczi u.	53.
25-	Mizerák Sándor.	86- é.	"	Petőfi u.	39.

./.

II. Rész. HÚSVÉT TÁJI SZOKÁSOK.

Ha végig gondoljuk a húsvét táji szokásokat, hiedelmeket meg alapíthatjuk, mennyire hittek Őseink a szokások varázserejébe. Húsvét előtt kéthéttel van " Fekete vasárnap". Ezen a napon tilos vót vizet önteni a szobafőgyire, mer attul sok bókák teremtek/. Húsvét előtt egyhéttel " Virágvasárnap" . Ez a virágokra van hatással. Ezen a héten elvetett virágmagbul, bővirágzó növény fejlődött./ Virágvasárnap előtti szombaton , a katolikus gyerekek csapatosan mentek " Barkát" szedni a " Kerékpázsiti" reketyésbe. Csomókba kötve a templomba vitték, az Oltár mellé a falhó támasztották. Virágvasárnap reggel a plébános megszentülte a barkát, mindenki kap a " Szentüttbarkából". Odahaza a ház ereszibe tűzik, nyáron ez ovgya meg a házakat a " Villámcsapástul" ./ Betegség és gonosz üző is a " Szentüttbarka"/ .

A róm. katolikusok hiteszerint, " Nagycsötörtök" délután e-némunak a harangok. A népi monda szerint: " E- mennek Rómába a harangok"/ csak Nagyszombat délután a " Föltámodásra " gyűnek vissza . Ezidő alatt " Kelepüllő" helettesitette a harangszót. Husvét előtt két nappal van " Nagypéntek" . A jóslásokban ennek is nagyszerep jut. A reformátusoknak ez a legnagyobb ünnep. Ezen a napon tilos tiszta alsóruhát fővenni, mer akkor egész évbe beteges lesz./ A reggeli órákban nemszabad tüzet rakni, mer a korai füst odacsallya a férgeket ./ Ha napkőtte előtt kisöprik a szobát, akkor e-mennek a házbul a bókák/. De egyéb móggyát is ismerték kapolyon a bóha elüzésinek . Még korán reggel elment a komaasszonya kapujába az asszony, onnand kiátotta be : -" Komámasszony, megvannak-e az ug^{dm}-csijjaid !? "... Az pedig ki-kiátotta:- " Nincsenek, e-küttem őket a plébános ur ágyába ! " E^{tt}ül mindenik házbul e-mentek a bókák ./ A gyümölcsre, krumplira is jósló hatásu a "Nagypéntek" . A krumplit, répamagot Nagyhéten köll elrakni, akkor nagyra nyőnek./ Ha ezen a napon hó szálinkózik, jó dió és csümölcs termés várható . Deha langyos esső esik, akkor kukacos lesz, dió és gyümölcs /.

1/. A Juhász Zsófi néni így mesélt a " Nagyhét" szokásairól : -Nagypénteken korán reggel, napkőtte előtt e-mentünk a szőlőhegyi " Kiskuthó" Északnak folyó, " Szóttlan vizért" . Egész uton nemvót szabad senkihő szónyi, mer csak ugy vót hatása a viznek. Húsvét reggel az egész család ebbe a vízbe mosdott meg, mer aki ebbe mosdott az nemlett beteg és sokáig áll ! Annak nem lett buborcsé -kos a képe./ Az én szüleim , testvéreim mind 80- éven fölül hal- tak meg. Énis a 81-et e-hattam karácsonykor . / Nagyhéten mindig kiraktuk az ünneplőruhákat a pitarba a szárítottkötélre, mer amel^{lik}

ruhát megfuj a " Nagyhéti szél" azt nemeszi meg a moJy./ Nagyszombaton ahunnand fuj a szél, nyáron onnand gyün az esső/. Ezen napon ha a Zicsi harangszó e-hallik kapolyra, akkor az essős nyarat és bő termést jelent./ Nagyszombaton a " Föltámadásra " ha megszó - laltak a harangok, édesapám ezidő alatt, minden gyümölcsfát meg rázogattott a kertbe, ezt mondogatta : " Minden ágad rezdüllyön, féreg, veszély kerüllyön!" Termettis mindig bőven gyümöcs./

AQk: Juhász Józsefné. 81-é.

2β. Nagyszombaton a ház nő tagjainak volt a legtöbb dolga . A hűsvéti kalács sütése és az ünnepi ebédnek az előkészítése. Mi lányok a hímestojást festettük , hogy legyen mit adni a locsullóknak. Mikor azzal végeztünk, áztatott agyaggal fölsikáltuk a szoba, konyha és tornác föggyit . Hogy minden szép tiszta legyen az ünnepre. Estefélé ünnepelőbe öltöztünk mi lányok és elmentünk a "Föltámadásra" Mi reformátusok is tiszteletben tartottuk a katolikusok szokását, az "Éjféli misére" és a "Föltámadási" körmenetre mindig elmentünk. A templomtul a faluvégi Feszületig ment a " Prosecció" . Minden ház ablakában gyertyák égtek , még a reformátusokéban is.

A nagylányok rozsaszínű ruhában , égőgyertyával a kezükben , kétsorban mentek az " Unbella" előtt , a kezében zászlót tartó " Föltámadt Krisztust" ábrázoló szobor előtt./ A.k: Pintérné:

Balogh Lidia.69- é.

./.

A GYEREKEK ÉS A LEGÉNYEK RÉGI HŰSVÉTI SZOKÁSAI.

3/. Így emlékszik vissza erre, a régi szomszédunk az idős Pusztai Gábor bácsi: - Husvét reggel mikor fölébrettem, ümögbe , gatyába szalattam ki és izgatottan kutattam a fészerbe, pajtába, kazal ódalában, kerestem hová tojott a nyul.? Mikor valahun rátalátam, sapkámba raktam és boldogan vittem be megmutattam édes anyámnak a szép föstött tojásokat. Ő meglepődést szinlelve csodákozott. Még 12-éves koromba is e-hittem hogy a nyul tojja a pirostojásokat.

Hűsvétvasárnap délután csapatosan gyüttek a lányok, gyerekek a " Bikarétre" jáccanyi, " Kókányúnyi" . Egyik gyerek letett a före 1- tojást, a másik gyerek 3-lépés távolságbul Krajcárt dobott. Ha beletalát a tojásba, akkor a dobóé lett a tojás. Ha nem, akkor a tojás gazdájéé lett a krajcár ! Így már akkor nap e-fogyott a föstött tojás. Másnap reggel Bazsalikum virágbul főzött szagosvizzel mentünk a lányosházakhó "locsunyi" . Bekiátottunk az ajtóbul: " Szabad-e locsunyi?"... Ha bemehettünk, meglocsúttuk előbb a

lányt, azután az anyját. Ezt a kis verset mondtuk közben :

" A kiskertben kék ibolya, jaj de finom az illata !

Elakar hervanyyi, meg köll azt locsúnyi! "

A locsullásért attak 1-2 pirostőjást. Így szereztük meg a másnap délutáni " Kókányulláshó" a tojást .

Legény korunkba is e-jártunk "locsúnyi" , akkor hosszabb verset montunk és akkor kaláccsal, borral kínáltak bennünket.

Akkor má "hámestojást" kaptunk a lányoktól/. A.k:Pusztai Gábor.79-é.

./.

TAVASZI ÉVNEGYED SZOKÁSAI HIEDELMEI.

ÁPRILIS.

A néphit szerint, Óseink is "bolond hónapnak" tartották áprilist. Nagy benne az időjárás ingadozás, különben ez az igazi " Tavasz hozó" hónap. A betegsége hajlamos embereket meg ritkítja. Ezért van ez a mondás hogy : " Amellik beteg megéri a"Hugót" az életbe marad abba az évben" /. Az időjárást följegyző emberek szerint:- " Áprilisi mennydörgés, ígér bő szénatermést!" Az áprilisi jelesnapoknak is megvannak a maga szokásai, hiedelmei:

4/. Ápr.1 . Hugó naptya: Ezt Ósidők óta bolondok naptjának nevezik. Ezen a napon valótlan üzenetekkel vezetik félre egymást, barátok, szomszédok . Ha sikerüll a trükk, így fogaggyák a becsapottat: " Április bolondgya, május számara !"... Sokszor harag a vége ./

Ápr. 14. Tibor napja : Ez a Kakukmadár érkezésének a naptya .

Ha ekkorra szépen kezd zödelnyi a fü, akkor sok széna terem./

A.k: Tar Jenő. 60 - é.

5/. Ápr. 24. Szent György napja: Ez is sok szokás, hiedelem kutfórása: Sokféle megfigyelések kötődnek e- naphoz: " Aki Szengyörgy" naptján piros pillét fog, az szerencsés lesz abban az évben!"/

Többféle állat hiedelem fűződik ehho a naphó ! Ha a Holló el tud bujni a vetésbe Szengyörgy naptján, akkor jó gabona termés várható/. A békák amennyivel korábban megszólalnak, utánna annyi ideig hideg lesz/.

A pártában maratt lányok kíváncsian várgyák Szentgyörgy naptján a röpillő "Vadlud sereget" , mert amellik páros számú Vadludat lát elősször , az még a " Zódfarsang" alatt férhő megy .

Szentgyörgytül, Pünkösdik tartó időt mondgyák "Zódfarsangnak" .

Aki kigyót üt agyon e-napon, azon nemfog a rontás és átok/.

A.k: Mislai Sándor. 81- é.

6/. Ápr.25. Márk napja: Ezen a napon mentünk ki" Buzaszentül-
lésre" a plébános ur "Kerékpázsiti" dülőben lévő buzafőgyire .
Minden évben a plébános ur buzáját szentüte föl, termet is
neki mindig rengeteg gabonája . A megsztütt buzából mindenki
tépett egy maréknyit, otthon mindenféle állatnak attunk belüle ,
hogy a dögvész kerüllye el őket /.

Ápr. 29. Üszkös Szentpéter naptya: A régi néphit szerint: " Nedves
áprilist, hűvös május követi " . Ez jó gabona , krumpli és kuko -
rica termést jelent / . Ezen a napon vetettül el a feketeteretek
magot, mer az nem pudvásodik meg, amelliket ekkor vetik el /.

A.k: Paska Györgyné. 86- é.

./.

M Á J U S .

Májusban erdő, mező virágba öltözik, ugynez ki a virágzó ter -
mészet, mint egy fehér ruhás , mirtüszkoszorus menyasszony ! Ezért
a szerelem hónapjának is nevezik. Olyan az Orgona illattól mámo -
ros májusi levegő, mint a szerelmes legény a kedvesse első édes csók -
jától. Kéz a kézben, indulnak el lányok , legények Gyöngyvirágot
szedni a zöldlombu erdőkbe.

Május első reggelére, a legények szinespapir szallaggal földiszi -
tett " Májusfát " álitottak annak a lánynak a kapujában, akihez
a szívük igaz szerelemmel vonzódott ! Igy jelezték a leány iránti
ézelmlüket. Amelyik lányért több legény is epekedett és az csak
egy iránt érzett vonzalmát kimutatta, azon ugy áltak boszut a
reménytvesztett legények, hogy el lopták a kevesse" Májusfáját"
helyére kökénytüskére aggatott rosz tutyikat, tollsöprüket, csuta
buckókat raktak. Illyen " Gunyfát" álitottak boszuból a lánynak.

Nagyon szép szokás volt a " Májusfa" álitása , amig a legénye -
ket az igaz szerelem érzése indította erre . De ezt az értékét
elvesztette, miután pénzszerzésből, érdekből álitották a kocs -
mák elé . Majd később otromba tréfákat üztek a legények ezen az
éjszakán. Kiskapukat, kocsikerekeket hordtak el az alvégán lé -
vő " Bikarétre" . Sőt az otllévő "Gémeskutba" is beledobálták .
Ezért betiltották ezt a régi szép szokást ./

A termések megjóslását is május irányítja : " Májusi égdörgés
jótermést ígér !"/ Az öregek megfigyelése szerint: "Hűvös május
sok szénát és gabonát ígér/. Ha sok cserebogár van, akkor sok
kukorica terem /.

./.

MÁJUSI JELES NAPOK.

- 7/. Máj. 1. Fülöp és Jakab napja: Ez időjós és Varázsló nap is . Aki napkötte előtt e- mén a " Kerékpázsiti" forráshó, s mikor az első napsugarat meglátta , iszik a forrásbul az abba az évbe egészséges marad /. AZ időjós slást így ismerik a kapolyi emberek: " Hogyha száraz Fülöp , Jakab .Minden ember vigan arat !"/ De ha esik ezen a napon, akkor közepes termés várható" ./
- Máj . 4 . Flórián napja: A tűz védőszentye Flórián! Ezen estén a tisztítotttűzben szenvedők lelkéért imátkozunk Estiharangszó alatt. 3-Miatyánkot és 3 - Üdvözlégyet mondunk el értük és a Tűzvész ellen/. Így fejeztük be imánkat : " Mentcsen Isten ,Szent Flórián közben járásával: tüztől, víztől és a Másvilági tüztől!" /A.k: Papp Gézáné. 73-éves.
- 8/. Máj . 6 . Babevő János naptya : a Babtermés irányítója: " Ha ezen a napon fuj a szél, e - fujja a babtermést ". De ha esik, akkor sok bab terem./
- Máj . 7. Szaniszló naptya: A fagyosságok barátja. Aggódva sóhajtoznak előző este az asszonyok: " Hejj Szaniszló, le ne verd az éjjel a Diót!"/
- Máj. 12-13-14 . Pongrác. Szervác. Bonifác : Ezek a " Fagyosságok" ezt a 3- nevet szívesen kitűrülnék a "Kalendárium" -bul a szőlős gazdák. Ezek az éjjeleken gyakran elfagy a szőlő, Gyümölcsvirág és egyéb termények ./ De ha enyhe esős a Pongrác nap, az is ártaalmas a szőlőtermésre. Arrul ez a mondás ismert kapolyon : "Pongráci nap szivárványa, Szőlőtermést megdézsmájja!" / A.k: Pusztai Gáborné. 72-é.
- 9/. Máj . 15. Zsófia : Ez is a " Fagyosságok" cinkos társa . Így sóhajtanak föl 15- dike után az emberek: " Most má gyün a jó idő, mer a Zsófi is leszát a kemencetetejirül!" /
- Máj. 16. Nepomuki Szent János : "A vizek védőszentye " . Ha ezen a napon esik az eső, Bőtermés lesz mindenbül/. A.k:Valter Jánosné. 79- é.
- 10/. Máj .25 . Orbán : Ennek namcsak az a rossz tulajdonsága van hogy néha elfagyasztja a szőlőt , gabonát és egyéb terményt , rakományt. Van ennek egyéb rossz tulajdonsága is: Pl: " A siró Orbán megrékattya a szőlősgazdákat" , mert ha eső van ezen a napon, a liztharmat e - viszi a szőlőtermést/. Ha pediglen : " Orbán gebedez , a gazda kesereg!" mert elfagy a szőlő ./
- Öregszülém ezt mesélte Orbánrul: - Nevenaptyán Orbán nemakart leszányi a kemence tetejirül. Megharagudott az aptya, Nyirfasör-rüvel verte le a kemencérül. Mérgibe e- vándorút Orbán a háztul, de úgy bemágtta mögötte az ajtót hogy minden ablakya kitörött ! Fagykárkor ezért mondgyák az emberek: " Jól betette Orbán az ajtót!"/

Orbán az utolsó "Fagyosszentek" aztán má nemköll fényi a fagytul/.

./.

A.k.Krukk Béla. 69-é.

ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖK.

11/. Ez húsvéttól függően, hól ekőbb, hól később van. Fölszabadulás előtt, ez nagyon szép ünnepe vót az egyházaknak. A reformátusoknál, az iskolából kimaratt gyerekek ekkor "Komfirmáltak". Ezután vehettek "Urvacsorát". A róm. katolikus gyerekek pedig ezen a napon "Áldoztak" először. Mindegyik vallásu gyerekek ekkor tettek fogadalmat, a hitük megtartására. Fölszabadulás után ezt a szertartást, a következő Vasárnap tartják. / Időjós is ez a nap. A néphit szerint: "Áldozócsütörtöki esső, bőtermést hoz mindenkől". De tilalma is vót ennek a napnak: - Aki ezen a napon varrt, kellések nyöttek a kezín/. A.k: Fodor Gyuláné. 77-é.

./.

P Ü N K Ö S D .

12/. Pünkösöd naptya is Húsvéttól függően változik. A betegségek gyógyítása is Pünkösödhő fűződik. A Pünkösöd hajnalán szegett gyógyfüvekből főzött tea, még a tüdőbajt is meggyógyítja/. A lányok képének a szépsége is Pünkösödel kapcsolatos: - A pünkösdiszékfü virágból főzött lével aki megmosdik, arrul e-mulik mindenféle buborcsék /. Termés jósló nap is Pünkösöd: Az ugynevezett "Török átok" szerint: "Pünkösöd napnak essője, termés negyedüllője!" / A régi öregek megfigyelése szerint: "A pünkösdi köd, üszköt terem" /. A református gyerekeknek ma is szép ünnepe Pünkösöd. A komfirmált gyerekek ekkor vesznek először "Urvacsorát" / A.k: Gulyás Józsefné. 71-éves.

./.

J U N I U S .

13/. Ezis termésjósló hónap. Junius eleje a "Tavasutó". Ettől függ a gabonatermés minősége. "Ha hűvös Május után, meleg Junius következik, akkor bőséges gabonatermés várható" / A jeles naptjai szerint:

Jun. 8. Médárd naptya: Az "Özönvizre" emlékeztető nap. Ország-szerte ismert Néphit; hogy a gazdák mindenképpen fének "Médárdtul", mert: - "Ha esik "Médárd" nap, nemlesz jó bortermés, a gabona képék kicsiráznak, a széna a réten rohad el" /. Mert ha "MÉDÁRD" nap esik, akkor 40 - napig esik utánna. /

Jun .10. Margit Napja: Ez bizonyos terményekkel kapcsolatos időjós. Pl:- "Ha Margit nap esik az esső, akkor nem bikázik föl a vöröshajma és a retek szára" /. A kapolyi emberek így tréfálják ki a Margit napot: "Nem bikázik mer lepisáta a Margit!" /. A.k: Valter

Jánosné. 79-é.

14/. Jún. 13. Antal napja : Ezt a régi öregek " Tűznapnak" neveztek. Akinek a lábászárán tüzesvörös dagadás keletkezett, azt " Szentantal tűzinek" neveztek . Ezt ma "Orbánknak" nevezik . / Tavasszal a ma árák érkezése, röpillése , énekritmusa mind időjósló: A békák brekegésibül, a hangyák járásábül Őseink jósolni tuttak és mindig beteljesült valakinek a jóslata ./ A.k: Poth Géza.73-é.

./.

Jegyzet: A TAVASZI ÉVNEGYED ADATKÖZLŐIRŐL.

1- Juhász Józsefné.	81- éves.	Kapoly.	Rákóczi u.	45.sz.
2- Pintérné:Balogh Lidia.	69- é.	Tihany.	Kapolyi szül : ----	
3- Pusztai Gábor.	79- év	Kapoly.	Rákóczi u.	51.
4- Tar Jenő.	60- é.	"	Petőfi u.	28.
5- Mislai Sándor.	81- é.	"	Rákóczi u.	61.
6- Paska Györgyné.	86- é.	"	Rákóczi u.	43.
7- Papp Gézáné.	73- é.	"	Rákóczi u.	55.
8- Pusztai Gáborné.	72- é.	"	Rákóczi u.	51.
9- Valter Jánosné.	79- é.	"	Szöllőhegy.	1.
10- Krukk Béla.	69- é.	"	Rákóczi u.	53.
11- Fodor Gyuláné.	77- é.	"	Petőfi u.	31.
12- Gulyás Józsefné.	71- é.	"	Rákóczi u.	52.
13- Valter Jánosné.	79- é.	"	Szöllőhegy.	1.
14--é- Poth Géza.	73- é.	"	Petőfi u	20,

./.

III.Rész . A NYÁRI ÉVNEGYED SZOKÁSAI HIEDELMEI.

Június második felében leghosszabbak a napok . A régi paraszt emberek, este mire ágyba kerültek, arra sem volt idejük hogy a másik ódalukra forduljanak, máris pirkadt a „Hajnalfénye”.

A hajnali kakaskukorékolláskor már cühölődtek kifelé az istállóba a jószágokhoz. A határban szépen zödelnek a kapás növények. A hullámszó búzatáblákon őszül a buzakalász . A rétek virágos füve rendekben fekszik , melegedve a fénylő napsugártól . Vida napjától, Szentmihályig tart az érlelő időszak. Gyönyörű látvány ez a földműves embereknek/.

./.

A NYÁRI JELES NAPOK IGY KÖVETKEZNEK.

1/. Június.15 . Vida nap : Ekkor áll meg a gabona nyöllése , ezután csak szemesedik és érik ./ Ezen a napon ha esik, akkor bőtermés várható krumplibul , kukoricából./

Jun. 24. Iván naptya : Idő és terményjósító nap . " Szentiván" szabgya meg a krumpli ,kukorica termésit. Ekkor ereszti le gyökerit a kukorica, ha megázik e-napon, bőven terem kukorica/. "Szentiván"- kor fő-tőtötötett krumpli sokat terem/. A rozs gyökere is ekkor szakad meg, ezután má csak érní, sárgúnyi kezd/. Gyógyító hatásu is " Szentiván" . Ezen a napon sütött Szentiványi alma, bármilyen mértékű szorullást megszüntet /.A.k. Kapolyi György.86-é.

2/ . Jún. 27 . László naptya : a zabtermés irányítója, egyben időjósító is . -Ezen a napon ha zivataros , essős idő van, akkor kevés zab terem /. Ez a monda járgya a kapolyi idős emberek között: " Ha villámlik László naptya, üres marad az abrakostarisznya!" /.

Jun. 29. Péter, Pál naptya : Őseink ezen a napon megkezdték a rozs aratását/; Az első napon nemszabad a rozstarróba bele "p...nyi" mer annak a lábaszára " Tarróvaros" lett. Amit csak annak a tarrónak a megfőzött levivel lehet meg gyógyittanyi/. E- napon szakad meg a buza gyökere , ezután rohamosan érik/. Fára mászní se szabad, mer az le-esik a fárul aki ekkor főmászik/. A.k: Biró Lajosné. 83- é.

./.

J U L I U S .

3/. Júl. 2. Sarlós Boldogasszony Naptján: nemszabad aratni , mert az e napon aratott gabona kepékbe, belecsap a "Villám" .
▲ 28-éves Takács Jánost is a kepébe csapta agyon a "Villám" 1941-ben. Ezt a hónapot, " Aratásihónapnak" nevezték Őseink./.

Júl. 20. és 21 . Illés és Dániel napok: Mind a kettő vihart hozó nap, ezért rettegtek tőlük a gazdák. Ez a mondás járgya róluk kapolyon : " Illés, Dániel ha vizell, a gazda nagyon ráfüzet! ". Mert e-veri a jég a határt /. A.k: Krukk Béla, 69- é.

4/. Júl .25. Jakab nap : Ezután má nemnyóll a szőlővessző, a szőlőszeme bőre vékonyul/. " Gyümöcsadó" napnak nevezték Őseink /.
Júl .26. Anna nap : Ez is az időjósokhó tartozik. De vannak Népi-

gógyászáttal kapcsolatos hiedelmei is:- " Anna nap reggelin szedett gyógyfüveknek van igazi Gyógyereje" /. Ha a hangyák nagy " hangyabojt " hordanak össze e-napra, Akkor nagy tél gyün "/. Ha pedig a marhák bogároznak e-napon, az hideg, szeles őszt jelent/. Aki a kölest Anna nap veti el, azt nemeszik meg a verebek , mert " A Szentanna megvéddi" /. A.k: Faragó Gáborné . 67 - é.
./.

A U G U S Z T U S .

A " Takarodás" /behordás/ és a " Tarrolószántás" hónaptya. Ebbe a hónapban a masinázással is siettek e-végezni a gazdák.

A Néphit szerint : Ha Péter és Lőrinc között nagy forróság van , akkor hosszú hideg tél várható/. A jeles napjai így jövendűnek:

5 /. Aug. 1. Vasas Szentpéter naptján: nemszabad szőlőben dógoznyi, mer akkor lehullik a szőlő szeme. " Lerug-gya a Vasas Szentpéter " /.

Aug. 4. Domonkos nap : Telet jósló nap. Ez a mondás járgya róla : " Domonkos ha forró, követi azt sok hó!" /. - Hosszi kánikula , hosszú telet ígér /. Mondta: a 86- éves Mizerák Sándor .

6/. Aug. 5. Krisztina napja: Termény és időjós nap. Így mondgyák a kapolyiak: " Ha Krisztina szontyoru, a szüretnek beburult" , mer lerohad a szőlő ha szontyoru idő van ezen a napon/. De ha szép tiszta idő van, jó szüret lesz/. A.k: Borsós Istvánné, 77-é.

7/. Aug. 10. Lőrinc : Ezt huygos napnak csufújják, mert a néphit szerint: a dinnye, buborka értékit veszi ezen a napon, mert : " Belepisált a Lőrinc ", mondgyák az emberek/. Akit Lőrinc után lepisáll a béka , az meghal abba az évben/. Lőrinc nap után a szunyogok is csipősebbek /.

Aug.15. Nagyboldogasszony naptya: A kapolyi róm.katolikusok ezen a napon szoktak e-mennyi az Andocsi bucsura /. Nagyasszonytul-Kisasszonyig tartó időszakot " Kétasszonyközi"- nek nevezik . Ez időközti tojasokat e-lehet raknyi télire, mer nemromlik meg/. Ez időközben őletett liszt nem molyosodik meg/. A"Kétasszony közt" kötött csibékbül jótojó tik lessz/. A.k: Csuti Lajosné. 70- é.

8/. Aug.20. Szent István napja: Fölszabadulás óta az "Ujkenyér" és az " Alkotmány" ünnepe lett. / A gazdasági munkáknak is köze van ehhez az ünnephez. Egy idős , régi gazdaszolgálya így beszélt róla : Több évig a gazdag Fodor Károlynál szolgáltam. Tőle mindig ezt hallottam : " SzentIstványra főszántanyi , Kisasszonyra megkevernyi, Szentmihályra belevetnyi!" Akkor nem köll féttényi a vetést /;

Aug. 24. Bertalan naptya: Ezt " Salátás Bertalannak " is nevezték. Az asszonyok ekkor vetik el az "Őszisaláta " magot, mer azok úgy beburulnak akár a káposzta /, De idő és szálló jó is ez a nap: Régi mondás szerint: " Ha a Bertalan nap fénylik . Ősszel a puttony is tellik !"/. A.k: Csibrik Károly. 73- é.

9/. Aug. 25. Lajos napja: Az öregek megfigyelése szerint, ezen a naponn gyakran essős, latyakos idő van. Ezért maratt fönn kapolygon ez a mondás : " Lajos latyakos !"/ Ekkor már a pásztorok a tarrókat járatták a disznócsordával. Kora hajnalban kihajtották a csordát, az elmaradt gabonafejeket összeszedették a disznókkal, így az se vezett kárba. Ezt : "Tarrózás"-nak neveztek ./ A.k: Tóth József. 81 -é .

./.

S Z E P T E M B E R.

Van olyan esztendő amikor Szeptemberben szebb idők vannak mint Augusztusban. Ezért nevezték el : " Vénasszonyok nyarának" . Az elsőfele " Nyárutónak" számított. A jelesnapjai így következnek:

10/. Szept. 1 . Egyed naptya : Idő és hizójós nap. Régi megfigyelések szerint: Az Egyed napi esső 40- napos . Ilyenkor a széna másodkaszállása kinnrohad a réten./ A hizónak való disznót Egyednap fogták be a csordából, mer a Néphit szerint abból lett jóevő hizó /.

Szept. 8. Mária: " Kisboldogasszony " Naptya : A " Vénasszonyok" nyaraⁿ ekkor kezdődik . Az idős nyugdíjasok ilyenkor mennek üdülni, pihenni, mikor már nincs az a nagy Idegenforgalom ./ Rozsnak, buzának vetéskezdő nap/. A dió is ezen a napon kezdi repegetni a külső zöld burkát /.
A k: Poth Géza . 73 - é.

JEGYZET.

A NYÁRI ÉVNEGYED ADATKÖZLŐI.

1-	Kapolyi György.	86-éves.	Kapoly.	Szabadság ut.	61.sz.
2-	Biró Lajosné.	83-é.	"	Kossuth u.	3.
3-	Krukk Béla.	69-é.	"	Rákóczi u.	53 .
4-	Faragó Gáborné.	67-é.	"	Rákóczi u.	45.
5-	Mizerák Sándor.	86-é.	"	Petőfi u.	39.
6-	Borsos Istvánné.	77-é.	"	Petőfi u.	3.
7-	Csuti Lajosné.	70-é.	"	Kossuth u.	17.
8-	Csibrik Károly.	73-é.	"	Rákóczi u.	50.
9-	Tóth József.	81-é.	"	Kossuth u.	10.
11.	Poth Géza.	73-é.	"	Petőfi u.	20.
12-	Borza József.	65-é.	"	Petőfi u.	22.

- 11/. Szept.21. Máté nap : Ezen a napon rettegtek a gazdák az essőtől, mert: " Ha Szent Máté mosakodik, a gazda Ősszel szomorkodik" . Nemtuggya az Őszi terményt betakarítani/. De ha szép idővan e-napon, akkor még 40- napig szép idő marad /.
- Szept. 23. Tekla nap: Ez termés és időjós nap. Ezen a napon nem jó gabonát vetni, mert megeszi Tekla a termésit. Ez a mondás járgya róla : " Tekla napi vetésnek, nincs szeme csak törektye!"/.
-Ha sok örörnyal uszkál a levegőbe , hosszi Őszt jelent/. A.k:
Borza József. 65 -é.

./.

IV. Rész . AZ ŐSZI ÉVNEGYED SZOKÁSAI.

- 1/. Szept. 29. Szent Mihály napját tartják az Őszi évnegyed kezdőnapjának. Ezen a napon szakad meg a fű és a fák gyökere. Ezután bármilyen szép idő van is, nem nyílni már a fű. A fák levelei sárgulni, hullani kezdenek. A Népi hiedelem szerint: Szentmihályig ahányszor dér van, annyiszor lesz májusban is dér .
A megfigyelések szerint , amelyik költöző madár, Szentmihályig el nem költözik, az itt pusztul el ./

./.

OKTÓBER JELES NAPJAI.

- Okt. 2. Petra naptya: Ezt " lombhullás" naptjának mondják /.
- Okt.4. Ferenc nap: Aki ezen a napon veti el a búzáját, az visszajjárul vegye rá a gatyát, ugy vessen, mert különben csak üszköt terem a búzája /. A.k: Gulyás Jenő . 88 - é.
- 2/. Okt.16. Gál naptya: Ezt is időjósnek mondják. A népimondás szerint: " Ha Gál naptya ködös, a tél korán beköszönt!" /.
- Okt.20. Vendel nap : Ezt a baromfiak "Védőszentjének" mondják . Ha valakinek megdögültek a baromfijjai, azt mondták :
" E vitte őket a Szentvendel!" /.
- Okt. 21. Orsolya nap: Ez bor rontó nap. Ez a mondás járgya róla:
" Aki eddig e-nem végzi a szüretet, annak a borába belepisál Orsolya!"/. Annak megvirágosodik a bora /. De az Orsolyát megelőző napokban e-végzet szüret borából lesz az igazi " Kontyalá való " bor. Vagyis az asszonyoknak való édes bor/;A.k: Poór Ferenc. 64-é.
- 3/. Okt.26 . Dömötör naptya: Ez régen a kanászok kedves naptya vót. Ekkor irták össze a kijáró disznókat, mert a hizóknak valókat má otthonfogták a gazdák, azokrul az utóssó negyedben nem füzettek komenciót. Ilyenkor a gazdák l-liter bort attak a kanásznak .
Ezért verset is mondott a kanász, a bort adó gazdának ;
" Aggyon Isten minden jót, diófából koporsót. Bort, búzát ,boroc-

kot, kondorszőrü malacot! Csutorának feneket, abbú igyunk ölöget!"/.
Vót is osztán este " dinom-dánom" a pásztorházban . Ugy berugtak
a sok potya bortul hogy az udvaron henteregték . Ezeket:" Dömö-
tör disznainak" nevezték el/. A.k: Somogyi László. 79 - é.

- 4/. Okt.28. Simon, Judás Naptya: Eztis időjósnek tartják . A ré-
gi kapolyi parasztek tavasztul-Őszig , bőszáru vászongatyába ,
papucsban jártak . Mivel Simon- Judásra mindig meghidegedett az
idő, csak akkor vették elő a csizmát, posztónadrágot, mikor má
megcsipte sarkukat a dér . Ezért maratt fönn eza régi mondás hogy:
" Elérkezett Simon- Judás naptya, jajj teneked pőregatyás gazda !
Papucsodat dobgyad be a sutba,Vedd elő a csizmad s nadrágodat!"/.
Ha a fák e- napig nemhullattják le a levelüket, erős tél várható/.
A.k: Krukk Béla. 69 -é.
./.

NOVEMBERI JELESNAPOK ÉS HIEDELMEK.

- 5/. Nov.1. Mindenszentek naptya: Ennek is megvannak a hiedelmei.
Ezt a napot a halottak tiszteletének szentüllik. Az előző napokon
megtisztogattják a sirokat, megkötik a koszorukat. Mindenszentek
naptyán "Katalin rózsával" /krizántinnal/ kidiszittik a sirok
tetejét, a "Fejfákra" koszorut tesznek. Alkonyatkor az egész
család megy a temetőbe, gyertyát égetnyi a sirokon. Imátkoznak a
holtak lelkiüdvéért. Régen az Ős reformátusok nem égettek gyer-
tyát, később a sok vegyesházasság után, náluk is szokás lett/.
Időjós is ez a nap és terményjós: " Ha Mindenszentek naptyán dö-
rög az ég, az enyhe telet jelent/" Ezen a héten kábosztát sa-
vanyitóba e-tenni nemszabad, mer az e- romlik, megpossad/.

Nov.11. Márton nap : Ez is időjós nap. Ezt tartják róla a
kapolyiak?; " Ha Márton fehérlovon érkezik , enyhe tél várható.
Ha sárga lovon, akkor erős tél várható "/. Ha havazik ezen a na-
pon aszongyák : " E- vetéllett a tél!" /. Azt is mondgyák hogy :
" A Márton napi hó, nem érzimeg a karácsonyi tőtöttkáboszta sza-
gát " , mer akkorra el óvad !/.

Nov. 19. Erzsébet naptya : Ez is időjós nap . A régiek meg-
figyelése szerint : " Amilyen idővan Erzsébetkor, ujjan lessz
karácsonykor is/. A.k: Antal Jánosné . 90 - é.

- 6/. Nov. 25. Katalin naptya : Régi népszokás volt kapolyon
hogy Katalinkor minden családnál tikot vágtak ebédre . Mert
a hiedelem szerint ott megdöglöttek a tikok, ahun nem vágtak
tikot ezen a napon/. Ezt vidám napnak tartották. Nagyon vi-
dám " Katalinbálokat" tartottak a kapolyiak. Számomra is egy

ilyen vidám "Katalinbál" lett szomorú és "sorsdöntő!" .
Ott váltam el attól, akit tisztaszívemből szerettem . /

A.k: Pintéerné: Balogh Lidia. 69- é.

78.

Katalin a legjobban bevált időjós, Ősidőktől fogva. Pontosan megjósolja a Karácsonyi időjárást, mely szerint :
" Ha Katalin kopog, karácsony totyog !" . De ennek a fordítottja is beválllik /. A Katalin napi tikvágásról, egy tré-
fás versike is fenn maradt, ime a vers :

" Katinéni tikot őt, véres a szakálla.

Árkat ugrott, nagyot f.....tt kitörött a lába .

Beletették kalodába, Száka ment a v.....ba!"

A.k: Pusztai Gáborné. 72 - é.

./.

AZ ŐSZI ÉVNEGYED ADATKÖZLŐI.

1- Gulyás Jenő.	88- éves.	Kapoly.	Petőfi u. 35.sz
2- Poór Ferenc.	64- é.	"	Rákóczi u.62.
3- Somogyi László.	79- é.	"	Rákóczi u.76.
4- Krukk Béla.	69- é.	"	Rákóczi u. 53.
5- Antal Jánosné.	90- é.	"	Rákóczi u. 52.
6- Pintéerné: Balogh Lidia.	69- é.	Tihany.	Kapolyi szül :---
7- Pusztai Gáborné.	72- é.	Kapoly.	Rákóczi u. 51.

./.

UJÉVI KÖSZÖNTŐ.

- 1- Életünkből megint lejárt egy esztendő
Nemtuggyuk még azt hogy mithoz a jövőendő
Ebben az Ujévbe mindenjót kívánok
Ahová csak lépnek nyiljanak virágok.
Erő és egészség, örömmel tetézve
Légyen e családnak asztalára téve.
Keserőség, bánat, tőlük távol légyen,
Testi, Lelki jókat az Istentül végyen.
Bor, buza, békesség légyen mindig bőven,
szállyon áldás rájuk ez Ujesztendőben! Szivembül kívánom!

././ A.k: Antal Jánosné. 90- é.

BALÁZS KÖSZÖNTŐ.

- 2- Örüljünk hogy megérhettük Szent Balázsnak naptját.
Jó Teremtőnk akaratát ezzel megmutatván.
Aggyon Istem a gazdának egy nagy boroshordót.
Asszonyával minden reggel borba mosakoggyon.
Még sok Balázsnapot érjen, az Isten azt aggya.
Ami bort nemtud meginnya, azt énnekem aggya !

././ A.k: Fodor Józsefné. 79- é.

KÁNAI MENNYEGZŐ.

- 3- Az igaz Messiás eljött és sokféle csodákat tett,
A vizet is borrá tette, násznépet megvendégelte,
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.
Nagy lakomát ők kezdének, ^{Jézust} elhívták vendégnek,
Őt követék tanítványi, mind annyukat a fiai,
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.
Jézus anyja ezt megszánta, hogy a fogyatkozást látta.
Fiam, mondja :boruk nincsen, ezért semmi kedvünk sincsen,
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.
Jézus igazságot téve, anyja kérése meglenne.
Parancsolja: merittenyi, kutból hat vödröt töltenyi,
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.
Szolgák frissen sietének, hat vödröt megtöltenének.
Jézus borrá változtatta, első csodát megmutatta.
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.
Bort adták násznagy kezébe, hogy adja vendégek elébe,
Násznagy a bort megkóstolá, vőlegényeképp szólittá.
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.
Mondá: más ember elsőbe, jó bort ad vendég kezébe.
De te eddig a jót tartá és az alábbvalót adád.
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.

A bort mindenn megkóstúták, és vidáman kurjantották:
Hej, de jó bor, ez az ujj bor, sokkal jobb bor, mint az óbor!
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe.

Aggya Isten, mind örüljünk, ha lakodalomba megyünk.
Jó bor mellett, duda nélkül, bolond tánc és ugrásnélkül.
Kánán mennyegzőbe, a nagy vendégségbe .

./.
A.k: Paska Györgyné.86- é. Rózsafüzér.

LUCAI KOTYULÁS.

4 - Jóreggelt kívánok a Hzigazdának!
Szabad-e kotyúnyi ? Luca, luca ,kity-koty.
Ennek a gazdának sok pénz üsse markát.
S mindig nékem aggya annak a kamattyát.
Ugye meg igéri? Luca, Luca, kity-koty.
A ház asszonyának, csibe, zsiba, réce.
Annyi darab légyen , mind csillag az égen.
Hizódisznajának öt sunkája légyen,
Az ötödik sunka az enyimé légyen.
A főnök kóbássa ujján hosszú légyen,
Hogy az egyik vége mőzzánk elérgyen!
Kity-koty, kity-koty, Luca-Luca, kity-koty !
Kendtek lányát a Pista, kazal mellé szoriccsa.
Ott jól meg kunkoccsa !
Gelegonya vessző, nekem is van kettő .
Aggyon Isten a gazdának jó törkő pálinkát,
Avval öblögesse naponta a torkát .
De ha nem ad pálinkát, e lopom én a lányát !
Gelegonya vessző, nekem is van kettő .
Kity- koty, kity- koty, Luca- Luca , kity-koty!

A.k: Vörös Gézáne . 88 -é.

./.

Ezzel befejeztem " Kapoly kalendáris szokásai " leírását .
Igyekeztem az idősebb emberektől adatokat gyűjteni. Né -
hányat a saját visszaemlékezésemből is leirtam , mivel a
boldog gyermekkoromat és leányságomat kapolyon töltöttem .

VÉGE.

Irta: Pintér Pálné. Tihany.

Visszhang u. 1.

TARTALOM.

- 1- Kapolyi szokásokra visszaemlékezések.
- 2- Kapoly fejlődése és életviszonya javulása.
- 3- A kapolyi nép nyelve, humora.
- 4- Így kezdtem a Néprajz gyűjtést.
- 5- I-Rész. A téli évnegyed szokásai, hiedelmei.
- 6- A Kánai mennyegző.
- 7- Február. Télutó.
- 8- Farsangi szokások.
- 9- Március.
- 10 - A téli évnegyed adatközlői.
- 11- II-Rész. Húsvét táji szokások.
- 12- ~~Tavaszi évnegyed szokásai, hiedelmei~~ ~~Április~~
- 13- A gyerekek és legények húsvéti szokásai.
Tavaszi évnegyed szokásai, hiedelmei. Április.
- 14- Május.
- 15- Májusi jeles napok.
- 16- Áldozócsütörtök.
- 17- Pünkösöd.
- 18- Június.
- 19- A tavaszi évnegyed adatközlői.
- 20- III. Rész. A nyári évnegyed szokásai.
- 21- Július.
- 22- Augusztus.
- 23- Szeptember.
- 24- A nyári évnegyed adatközlői.
- 25- IV.Rész. Az Őszi évnegyed szokásai.
- 26- Október, jeles napjai.
- 27- Novemberi jeles napok és hiedelmek.
- 28- Az Őszi évnegyed adatközlői.
- 29- V. Rész. Melléklet.

./.

Gyűjtötte: Pinter Pálné htb. 69-éves.
Tihany. Visszhang u. 1.sz. Lakós.
1981-ben.

Pintér Péter: Kapoly kalendáris szokásai, hiedelmei, 1984-re

A hosszú évek óta Tihanyban élő Pintérné-egykori kapolyi lakós-meglepő szellemi frissességgel, fátadtságot nem ismerő szorgalommal szedi rendbe az egykori kapolyi népelet minden részletét. - Nem tartozik ugyan szorosán a bíráló szempontjai közé, de meg kell állapítani, hogy Pintérné balszerencsés életsorsának keserveit ismerve, egyáltalán nem érződik dolgozatán a szubjektív életérzés eluralkodása, túlteszi magát minden emberi keserűségen, és tárgyilagos ítélettel, elfogulatlan érzéssel tárja az érdeklődő elé falujának minden értékes néprajzi elemét. Jelen dolgozatában az év minden jelentős napjához fűződő hiedelmi és szokásanyagot tárgyalja.

"Kapolyi visszaemlékezések" és "Kapoly fejlődése és életviszonyainak javulása" c. fejezetek tulajdonképpen bevezetőül szolgálnak, melyben a község földrajzi, társadalmi, vallási stb. viszonyait rajzolja meg röviden, valamint pillanatképet ad a múlt és jelen pozitív változásairól.

Tréfás esetek, személyek viselt dolgai során keletkezett szólások, mondások néhányáról tesz említést, amivel azt akarja érzékeltetni a jó megfigyelő képességekkel megáldott gyűjtő, hogy Kapoly népe mindig szellemesen reagált a falu életjelenségeire, s szerette a humort, tréfát.

Majd elmondja, hogy miként és miért kezdett neki faluja minden oldalú kutatásának.

A címben megjelölt fő témák tárgyalását az előbbi bemutatás után kezdi a szerző igen logikusan, szakszerű fejezetekre/részek/ bontvencsoportossítva a az év hónapjainak jelesebb napjaihoz fűződő szokásokat, ill. hiedelmeinek tárgyalását, feltüntetve minden egyes adathoz a közlő nevét és korát. - Nem tudom, mennyire ismeri a gyűjtő a legnagyobb magyar szakrális néprajzos Bálint Sándornak az Ünnepi kalendárium c. kötetét, de szinte annak mintájára tárgyalja az egyes névnapokhoz, jeles napokhoz fűződő falubéli hagyományanyagát, amit a hagyományos szokásnak megfelelően ő is az adventtel kezd.

Több naphoz fűződő szokás-és hiedelemanyag megegyezik egyéb somogyi falu és más táj emberének az adott naphoz fűződő szokásaival, azonban azok újabb motívum is elkerült Pintérné kutatása révén.

A szerző kitűnő érzékeléssel nyúl kutatási területéhez, a legjobb öreg adatközlőket szólaltatta meg, de igen sokat saját élményanyagából merített, mint egykori kapolyi lakós. Az idézett anyagot iparkodott a kapolyi nép nyelvén leírni/a tájnyelvi sajátosság fonetikájának minden jelölését nem kérhetjük számon tőle, s nem is lehet minden fonéma értékű hangzást jelölni írógéppel/. - Figyelme még arra is kiterjed, hogy az egyes népelevezéseket egy-egy mondatnyi magyarázattal ellássa zárójelben/pl. így tudjuk meg, hogy a "zdudogó" aszaltgyümölcsöt jelent/stb.

Mínt hogy a falu jobbára református, kisebb rész katólikus, az egyes szokásoknál jelzi, hogy melyek az eltérő és egyező vonások a szokásban.

hiedelmekben stb.

Az egyes napokhoz kötődő szokás és hiedelem-anyagoknál szakszerű meglátással utal, hogy az milyen természeti jelenséggel, időjárással, mágikus, -szerelmi, rontó-ártó, stb. jelenséggel kapcsolatos.

Az egyes fejezetek/részek/ végén pontos jegyzetet ad anyaggyűjtéséről, adatközlőiről.

A I-IV. rész tulajdonképpen egy-egy évazekot jelöl, amelyen belül tárgyalja ünnepkörre, napra lebontva a mondani valóját.

Az V. rész a Melléklet: az egyes adatoknál már jelzettek szerint, tartalmazza a szövegfolklorisztikai anyagokat: Újévi köszöntő, Balázs-köszöntő, Ánna-i menyegző stb. Ez utóbbit különösen nagyra értékeljük - nem csupán azért, mert magunk is nemrégiben irtunk erről tanulmányunkban, -de ez az énektípus a Kájoni-kódexnek nevezett írásos feljegyzés óta ismert anyagnak is egyik legszebb somogyi változatát jelenti, s nem kis meglepetésünkre Kápolyban még tudták ez a biblikus ihletésű remekdarabot. Nagy örömmel vennénk, ha magáról hallhatnók az éneket akár Paksáné, akár más előadásában. -Itt még azt szeretnénk javasolni a kutatónak, hogy az un. Katekizmusi éneket is próbálja meg felkutatni, hátha emlékeznek még rá - főleg a katolikusok -, mivel gyakori este, hogy a rósa-füzéresek záróünnepélyén mindkét éneket eléneklék a tagok, /rendszerint így kezdődik: Mondd meg te az nékem édes jó barátom, hogy mi az egy? - Egy az igaz hit, egy az Ur Isten, ki uralkodik a magas me nyekben stb. kérdés a kettőre, egészen tizenkettőig, és a felelet rájuk, amit mindig előlről visszafelé számlálva újra ismételve mondanak el. /-Ugyancsak jó lucázó-kozyuló szöveget közöl.

Javasoljuk a népelet iránt igen fogékony kutatónak, hogy ebben az V. részben közöltek mellé - mint példatári anyagot - kutatása föl mindazt, amiről egyébként a szokás, vagy hiedelemhez kötötten ír is, pl. Gergely-köszöntő, esteleg Balázs-köszöntő, karácsonyi köszöntő, betlehemes stb. Ez még abban az esetben sem lesz haszontalan, ha több adatközlőtől újra rákérdezve, ismét közöl olyan variánsokat, amelyeket már előző dolgozatából ismerünk: husvét-i falukerülő játék, pünkösddőlő, stb. hiszen gyakori jelenség, hogy egy falun belül egy-egy műfajnak többféle változat is előkerül / mint ő maga is tapasztalta gyűjtési során /.

A pályázati anyag néprajzi értékeineél fogva, valamint jó rendezett, áttekinthető, szakszerű volta miatt is díjazásra érdemes.

Együd úrpád